

XAVIER PONSÈTI / PERE PALOU

Professors de l'Àrea d'Educació Física i Esportiva de la UIB

El joc a l'escola

(Utilització del joc dins la classe d'educació física)

Introducció

En aquest article pretenem fer conèixer una forma d'actuar que no pertany a ningú, però que, alhora, pertany a tothom que no tingui la intenció de tornar «mentalment gran».

Ens agradaria fer reflexionar a aquells que ja no juguen sobre la importància que arriba a tenir per al nostre cos i per al nostre intel·lecte el fet de jugar.

La societat actual ens ha portat a un consumisme brutal, com tothom sap; tant, que serà molt difícil sortir-ne: fins i tot aquest consumisme ha arribat a mercadejar amb el nostre propi cos i el nostre joc. Ara, per jugar, hem de menester una joguina que ens ho fa tot i, si és possible, que sigui la mateixa que té el veí.

L'escola, com a part de la societat, també ha assimilat aquest consumisme i automatisme: ha introduït tècniques pseudoesportives des del moment que ensenya uns moviments estructurals que arriben sempre a perdre el seu valor educatiu, fet que comporta d'una manera total noves experiències per a aquest cos tan perfecte que disposam.

A causa també d'aquesta moda són escasses les persona que, actualment, no estan preocupades pel seu cos, però aquesta preocupació és tan sols aparent: s'ocupen del pes corporal, de la musculatura i de poques coses més; ningú no es preocupa del seu cos des del punt de vista psicomotriu, és a dir, de conèixer, acceptar i dominar el propi cos.

No volem dir, de cap manera, que tots els esports i tècniques pseudoes-

portives de moda no tinguin una utilitat, sinó que haurien de canviar els objectius i les finalitats, de forma que, a l'hora de jugar el partit de tennis, l'important fos el joc i no els complements (turbant, sabates...).

El joc com a mitjà educatiu. Importància del joc

Dins l'escola hem fet una distinció massa clara entre jugar i aprendre. Hem de jugar fora de l'escola o durant el temps de lleure, perquè sembla que jugant no aprofitam el temps.

No podem trobar un espectacle més agradable que un nin que juga. Quan un nin juga, realitza un pla de la naturalesa per contribuir al desenvolupament de les seves facultats.

Vegem ara el perquè de la importància del joc: nosaltres ens servim del moviment conscient (no automatitzat) per fer qualsevol de les nostres activitats. Aquest moviment pot ser lliure o dirigit. El joc no és més que una forma de moviment lliure estructurat. Quan nosaltres l'empram dins les classes d'educació física es converteix en un moviment dirigit amb diferents formes.

Aquesta forma de joc dirigit ens duu a una sèrie de valors: uns de compartits amb els exercicis gimnàstics dirigits i uns altres d'innovadors. Així, per exemple, el desenvolupament físic i psicomotor apareix a les classes tradicionals, mentre que el joc té un valor constructiu perquè forma cossos fent treballar els músculs, desenvolupa el nostre intel·lecte perquè potencia la creativitat i dona una dosi d'integració social, atès que

el nin ha de tenir en compte els altres per poder jugar.

Per acabar, podem dir que joc i serietat no són conceptes oposats. El joc és una activitat tan seriosa com qualsevol ocupació lucrativa, amb la diferència que no es pot valorar econòmicament.

El joc és important en tots els nivells de l'educació, no tan sols a preescolar, com fins ara s'ha utilitzat. Cal desterrar la idea absurda que jugar és cosa de nins. A més, cal dir fort que el joc és la millor forma per aprendre.

Joc, forma jugada, joc preesportiu

Donar una definició de joc és una cosa prou difícil, malgrat que tots sapiguem ben bé el que vol dir. Així i tot, hi ha diverses teories per explicar-lo:

Eliminació d'excés d'energia vital.
Impuls congènit d'imitació.

Satisfacció d'una necessitat de relaxament.

Activitat espontània i desinteressada que exigeix unes regles que seran sempre lliurement escollides i que tots els participants hauran de complir. També es poden substituir les regles per un obstacle que cal, obstacle col·locat de forma totalment deliberada.

Descàrrega d'impulsos nocius, com a compensació necessària d'un impuls dinàmic, per tal de satisfer els desitjos que no es poden complaure en la realitat.

Nosaltres ens acollim a la tercera definició, ja que totes les altres donen al joc una finalitat biològica que, tanmateix, no explica totalment

la realitat del joc, mentre que en aquesta definició la pròpia activitat és el joc, que constitueix el fi en si mateix. A més a més, hi afegiríem l'aspecte cultural, ja que pensam que el joc és i crea cultura.

El joc és una activitat competitiva, si entenem com a competitivitat no guanyar l'altre, sinó com una superació pròpia. Aquesta activitat competitiva s'estableix en tots els camps: físic, motriu i social.

Aquesta activitat pot tenir dues formes:

Forma jugada: activitat que desenvolupa de forma més específica una de les qualitats del joc, amb la qual cosa s'aconsegueix encaminar aquest objectiu vers una finalitat concreta.

Joc preesportiu: afegeix a la forma jugada components tecnològics preparatoris per al domini esportiu.

Joc popular

Com ja hem dit abans, el joc és i crea cultura. Una part de la cultura que no podem deixar perdre és la cultura popular, arrelada al país on vivim. Mitjançant el joc popular, podem aconseguir que l'al·lot es lligui a la tradició d'una manera dinàmica i activa i, evidentment, no podem deslligar aquest joc de tot allò que l'envolta: llengua, costums..., perquè, si no, ja no seria cultura popular i perdria el sentit educatiu.

No hem d'introduir, però, el joc popular com un pegat per suplir deficiències de programació. Cal introduir-lo com qualsevol altre joc relacionat amb els objectius del dia, a més de tenir en compte que aquests tipus de jocs ofereixen uns avantatges que no tenen els altres jocs:

Aspectes culturals i de tradició.

Més participació per part dels infants, cosa que fa que n'augmenti l'interès. Això vol dir que cada al·lot pot aportar els jocs que ha après dins l'entorn on es mou.

Som conscients que preparar una classe així és molt més difícil, ja que hi ha una manca de material recopilat (llibres, recopilacions...), però, d'altra banda, l'esforç queda recompensat atès que pràcticament no es requereix material.

Elecció del joc

A l'hora de triar el joc, són molts els aspectes que s'han de tenir en compte. Sempre ens referirem a l'elecció del joc dins la classe d'Educació Física. Cal aclarir, però, que no volem fer amb aquest article un decàleg invariable, encara que volem remarcar que no hi ha d'haver improvisació a la classe pel fet que el joc sigui una activitat lliure.

Haurém de fer l'elecció del joc tenint en compte:

1. Aspectes materials.

Els aspectes materials que haurém de tenir previstos a l'hora de triar el joc són:

Temps atmosfèric.

Lloc on durem a terme el joc.

Estat en què es troba el sòl.

Material accessori.

Durada del joc.

2. Aspectes físics de l'alumne.

Pel que fa a aquest apartat, haurém de tenir un coneixement sobre:

Edat.

Sexe.

Condicció física general.

Coneixement sobre el grup amb el qual es treballa.

Metodologia del joc

A l'hora d'entrar en aquest apartat ens han sorgit molts de problemes, ja que el fet que el joc és una activitat que utilitzarem de manera molt habitual obliga a tenir molt clara la manera com haurém de treballar. Pot ser que, una vegada llegit això, faci la impressió que volem tenir un excés de control sobre el nin, però el que volem és que el nin tingui un coneixement clar sobre el que ha de fer i, principalment, sobre el que ha d'aconseguir.

Un dels principis metodològics del joc és no utilitzar massa temps un mateix joc. Utilitzam el joc perquè és part del nin: un joc utilitzat de forma repetitiva pot dur el grup a l'avorriment i deixaria de ser joc.

Hem de procurar la progressió en interès i moviment. També hem d'alternar els jocs i no utilitzar mai una sèrie de jocs que tinguin el mateix objectiu.

Un dels aspectes més importants que cal tenir en compte a l'hora de

proposar un joc a la classe és la seva explicació. De forma molt esquemàtica intentarem donar una sèrie de directrius que creiem que poden ser molt vàlides a l'hora d'exposar un joc als alumnes:

Ordenar silenci.

Exigir atenció.

Parlar alt i a poc a poc.

Utilitzar esquemes i exemples per a una comprensió millor.

Coordinar les paraules amb el moviment dels demostradors.

Ser breu, precís i ordenat.

Assegurar-se que tots han entès l'explicació.

Fer una prova sense validesa.

Quant als jocs amplis, no donar tota la reglamentació a la vegada.

Explicar de manera que ho puguin entendre tots.

També haurém de fer una sèrie de referències a aspectes com són:

Terreny.

Composició i diferenciació.

Finalitat.

Regles principals.

Senyals de l'àrbitre.

Durada del joc (si és a l'aire lliure, cal assenyalar lloc de reunió).

Esperit del joc.

Estratègies o tàctiques que cal utilitzar.

Per acabar, volem esmentar alguns dels errors més comuns a l'hora de fer l'explicació d'un joc:

Parlar de dreta o d'esquerra.

Omissions.

Repeticions.

Respecte a l'argument del joc, desvincular-lo de l'explicació, perquè fa que desaparegui la motivació.

Si apareixen nous jugadors, és millor explicar-los la feina que s'ha de fer i que no que l'aprenguin sobre el terreny de joc o que rebin les explicacions dels companys.

S'ha d'evitar tota recompensa superflua. El joc pel seu compte té al·licients suficients.

Només ens queda dir que creiem que ens agradaria que aquest article pugui haver servit per a dues coses: la primera, perquè aquells professionals de l'ensenyament preocupats per l'educació dels seus alumnes hagin pogut descobrir alguna petita cosa nova; la segona, perquè aquelles persones «mentalment grans» ho deixin d'ésser més sovint. ♦

